նութեան մասին Րիգեր ասում է, որ չեխերի գեղեցիկ պատմութիւնը ռեֆօրմացիայի մասին հերքում է այդ մեղադրանքը։

Ասում են, որ չեխերը հալածում են գերմանացիներին։ Դրանք դատարկ խօսքեր են. Հինգ միլիօն չեխերը ամբողջ Չեխիայի երեք քառորդն են կազմում։ Չեխիայի մէջ գտնուած 36 միջնակարգ ուսումնարաններից 30 գերմանական են, իսկ միայն 6 չեխական։ Ահա այսպէս են հալածում չեխերը գերմանացիներին, որոնք մեծամասնութիւն են կազմում պատգամաւորների ժողովի մէջ, որտեղ չեխերը միայն մեկ ներկայացուցիչ ունեն։ Վիեննայի լրագիրները պնդում են, որ չեխերը կրթված ժողովուրդ չեն և այդ պատճառով ցանկանում են գերմանական կուլտուրայի առաւելութիւնը։ Այդ մեղադրանքը հերքելու համար բաւական է այցելել Պրագայի արհեստանոցները, որոնք կառավարվում են չեխ արհեստաւորներից։ Չեխիայի գործարանները մեքենաներ են պատրաստում ռուսական և լեհական շաքարի 20 գործարանների համար։ Չեխիայի մէջ շաքարի բազմաթիւ գործարաններ կան, որոնք կառավարվում են չեխ գիւղացիներից։ Չասլաու քաղաքի օգնական կասսան տարեկան 12 միլիօն ունի շրջաբերութեան մէջ, իսկ այդ քաղաքի բնակիչները ընդամենը 4000 են։ Այս բոլորը կատարել են չեխերը իրանց ինքնագործունէութեան շնորհիւ, առանց կառավարութեան օգնութեան, մինչև անգամ կառավարութեան կամքի հակառակ։ Եթէ չեխերը կամենում են մասնակցել հասարակական գործերին, այդ չէ նշանակում, որ նրանք կամենում են վնասել ունգարացիներին։

ՍՈՎԻ ԱՌԻԹՈՎ ԱԶԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Երկու հեռագիրք սովեալ գաւառաց ներկայ և ապագայ վիճակը խիստ լաւ կը բացատրեն և բնաւ պէտք չեն Թողուր մեր ամեն կարգի ազգայիններն յորդորելու, որպէս զի ի նպաստ սովելոց նուիրել փութան իրենց գթութեան լումանը, որով միայն պիտի կրնայ փրկվել հայն Թիւրքաց Հայաստանի մէջ։ Հայաստանը հայուն հայրենիքն է, հետևաբար հայն Հայաստանի համար պէտք է։

Ահաւասիկ խորին ուշադրութեան արժանի խօսք մը, որ ամեն բան կը բացատրէ։

Ազգին մէջ վերջին ժամանակներս խիստ գովելի շարժում մը սկսած է երևիլ. ինչպէս ազգին օգնելու, նոյնպէս հայերէն լրագիր կարդալու փափագ մը կերևի շատերուն վրա, որ յառաջադիմութեան նշան է։

Այսպիսի շարժում մը քաջալերական է, որ հարկաւ ուշադրութենէ չը կրնար վրիպիլ։ Ժողովրդի մը ազգայնութեան յատկանիշը գլխաւորաբար երկու բան է, այն է լեզու և հայրենիք։ Հայն ունի հայրենիք, որոյ քաղցր յիշատակն ամեն հայու մտացը մէջ աջնջելի է։ Իսկ լեզուն բոլորովին իրն է և անոր համար բնաւ մէկէ մը կախում չունի։ Լեզուն միջոց մ՚է, որով մարդ իր գաղափարները կը բացատրէ և միտքը կը յայտնէ։ Հայն ամեն բան վրա տալու, միայն իր ազգայնութիւնը պահպանելու համար և կրցաւ իսկ, որովհետև պահեց իր լեզուն, որ իր ազգայնութեան գանձարանն է, ուր անկորուստ պահուած են իր ամենէն նուիրական աւանդները։ Լեզուի յառաջադիմութիւնը գաղափարաց յառաջադիմութիւն կենթադրէ։ Որովհետև ազգ մը գաղափարներով կապրի և աշխարհ իսկ գաղափարներով կը կառավարուի, ուրեմն լեզուի յառաջադիմութիւնն էական պէտք մը է։ Գոհ ենք որ այս պէտքը ճանչուած և շատ Թրքաբարբառ գաւառաց մէջ ատոր մեծ կարևորութիւն տրուիլ սկսած է։ Իբր օրինակ պարծանօք կրնանք յառաջ բերել Կեսարիոյ ազգային վառ երիտասարդութիւնն, որ հայերէն կարդալու և խօսելու մասին իրար գերազանցելու գովելի մրցում մը սկսած է։ Կը ցաւինք, սակայն, որ Պրուսայի գաւառագլուխը տխուր հակապատկեր մը կընծայէ, ինչպէս նաև Գաղատիոյ գաւառագլուխն, ուր ամենայն ինչ լքեալ է։

(Լոյս)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանից „Րէյտերի“ ընկերութեանը հեռագրում են հոկտեմբերի 23-ից։ Քիւրդ ապստամբները նորից սկսեցին կողոպտել երկիրը։ Նրանք աւերակ դարձրին մի քանի գիւղեր և այժմ մտել են Սալմաստի նահանգը։ Խինաբի մէջ հաւաքած պարսկական զօրքերը չափազանց Թոյլ են ապստամբների վրա յարձակվելու համար։ Թէհրանից ապստամբների դէմ ուղարկված 2500 զինուորները 12 Թնդանօթներով անցան Կազվին քաղաքից։ Ռազմական և արտաքին գործերի նախկին մինիստր Սիփահ-Սալար-Ազամ Ադրբէջանի գլխաւոր նահանգապետ է նշանակված և արդէն հասաւ Թաւրիզ։

Լօնդոնի մէջ հրատարակվող „Standard“ լրագրի սեփական Թղթակիցը Թէհրանից, հոկտեմբերի 25-ից հաղորդում է հետևեալ մանրամասն տեղեկութիւնները քիւրդերի ապստամբութեան մասին Պարսկաստանի մէջ։ Անցքերը այստեղ չափազանց արագ են պատահում և գործերի դրութիւնը վտանգաւոր է։ Քիւրդերը, որոնք վերջին ապստամբութիւնից յետոյ դեռ մի քանի օր առաջ իրանց հանգիստ էին պահում, յանկարծ ապստամբվեցին, պաշարեցին Ուրմիա և պահանջում են, որ երեք օրվայ ընթացքում քաղաքը իրանց յանձնվի։ Անգլիական գլխաւոր հիւպատոս, պ. Աբբոտ այժմ այդ քաղաքի մէջ է գտնվում։ Նա միջնորդում է և աշխատում է քաղաքի յանձնելու ժամանակամիջոցը երկարացնել և առաջն առնել այն սարսափելի արիւնհեղութեան, որ անպատճառ կը պատահի, եթէ քիւրդերը յարձակվին քաղաքի վրա և ուժով նրան վերցնեն։ Ուրմիային օգնելու համար Սեմարայի տեղացիների խումբերին առաջնորդելով մի քանի անուանի խաների հետ գնում են Թայմուր-փաշա և Իցխան-փաշա եղբայրները։ Լճի միւս կողմը Սանջբուլաղի և Մարագխայի նահանգների մէջ գտնված քիւրդերի ուժերը աւելի էլ զօրեղ են։ Թաւրիզի զօրքերի հրամանատար Իհտիմադ-Սուլտանէ ռմբակոծում էր քիւրդերի ամրացած դիրքերը Խինաբի մէջ, Մարագխայի մօտ, բայց իր զօրքերի Թւի պակասութեան պատճառով չը կարողացաւ օգուտ քաղել այն առաւելութիւններից, որ տուեց նրան Թնդանօթաձգութիւնը։ Փարիզի և Լօնդոնի պարսկական նախկին դեսպան Հասան-խանը օգնական զօրքեր է տանում Գիրասից, որտեղ արդէն հասել է պարսկական զօրքերի գլխաւոր հրամանատար Քիշմեդ-Դովլէ։ Սա պայմանաւորվել է Թիւրքաց կառավարութեան հետ, որ այս վերջինը Վանից զօրքեր ուղարկի քիւրդերի դէմ, պարսկական զօրքերին օգնելու համար։ Շէյխ Իբադուլլահ յայտնից իրան անկախ Թագաւոր և մի շրջաբերական հրատարակեց, որով պահանջում է պարսկահպատակ և Թիւրքահպատակ քիւրդերից մնալ իր իշխանութեան տակ։ Գործերի դրութիւնը եթէ վտանգաւոր չէ, գոնէ չափազանց դժուար է։

Թէհրանից „Standard“ լրագրի սեփական Թղթակիցը հոկտեմբերի 27-ից գրում է հետևեալը քիւրդերի ապստամբութեան մասին։ Թաւրիզից այսօր ստացված հեռագիրների համեմատ շէյխ Իբադուլլահի որդին և նրա եղբայր Համզա-աղա-քիւրդ սպանված են Ուրմիայի առաջ այդ քաղաքի զօրքերի Թնդանօթաձգութեան ժամանակ։ Այդ փաստից կարելի է եզրակացնել, որ բանակցութիւնները քաղաքը քիւրդերին յանձնելու մասին ընդհատված են։ Ասում են, որ Ուրմիային օգնելու համար երէկ հասաւ Թայմուր-փաշա-խան և բերեց իր հետ Աֆշարայի լեռնաբնակներին։ Մինչև այժմ յայտնի չէ՝ արդեօք քիւրդերը վերջացրել են Ուրմիայի պաշարումը, Թէ ոչ։ Իսկոյն Թաւրիզից հեռագիր ստացվեցաւ, որ չէյխ Իբադուլլահի որդին, շաբաթ, հոկտեմբերի 23-ին սպանվեցաւ ոչ Թէ Ուրմիայի առաջ, ինչպէս առաջ հաղորդում էին, այլ Մարաղայի ամրացած դիրքերի վրա յարձակվելու ժամանակ։ Հաստատ յայտնի է, Թէ Թայմուր-փաշա-խան հոկտեմբերի 24-ին հասել է Սալմաստ, որից Ուրմիան երկու օրվայ ճանապարհով է հեռու, իսկ Իցխան-փաշա հետևում է նրան մի օրվայ անցքի հեռաւորութեամբ։ Այն լուրը, որ այսօր ձեզ հաղորդեցի, Թէ Ուրմիայի պաշարումը վերջացած է, չը հաստատվեցաւ։ Յոյս ունեն, որ Հասան-Ալի-խանի զօրքերը հոկտեմբերի 29-ին կը միանան Իհտիմադի զօրքերի հետ, որոնց բանակը Մարաղայի մօտ է։ Միևնոյն օրը աւստրիական օֆիցերներից առաջնորդված Թէհրանի զօրքերը կը հասնեն Գերրուս։ Թաւրիզի բնակիչները ամրացնում են քաղաքը և նրա փողոցները։ Այդտեղ կամաւորներ են հաւաքում և նրանց զինաւորում։

Թէհրանից „Daily News“ լրագրին գրում են հոկտեմբերի 26-ից հետևեալը։ Քիւրդերի Թիւը հասնում է 15,000 և բաժանված է երեք մասերի, որոնցից երկու մասը կանգնած է Ուրմիայի լճի արևելեան կողմը, իսկ մի մասը՝ արևմտեան կողմը։ Նրանք չունեն Թնդանօթներ, բայց մեծ Թւով Մարտինի ձևի ծանր հրացաններ ունեն։ Քրդերի առաջին զօրաբաժինը գտնվում է Թաւրիզից 30 մղոն տարածութեամբ հեռու։ Պարսկական զօրքերն էլ, բացի անկանոն հեծեալներից, երեք զօրաբաժիններ են կազմում։ Քսան և հինգ հազար մարդկերանցից բաղկացած առաջին զօրաբաժինը Մաքուից գնում է Ուրմիա։ Այդ զօրաբաժինը Թնդանօթներ չունի։ Երկրորդ զօրաբաժինը 3000 զինուորներից կազմված Թաւրիզի և Մարաղայի մէջն է գտնվում և վեց Թնդանօթներ ունի։ Թէհրանից դուրս եկած 3000 մարդկերանցից բաղկացած երրորդ զօրաբաժինը 12 Թնդանօթներ ունի և այժմ գտնվում է Զանջանի մօտ։ Թաւրիզը վտանգի է ենթարկված։ Բնակիչները պաշտպանողական պատրաստութիւններ են տեսնում և ամրացնում են քաղաքը։ Քիւրդերը կոտորում են բնակիչներին և առհասարակ նրանց հետ անգթաբար են վարվում։ Քրիստոնեաների հետ քիւրդերը աւելի լաւ են վարվում, քան Թէ մահմետականների հետ։ Մինչև այժմ միայն մի կռիւ է եղել Միանդաբի մէջ։ Պարսիկները ջարդվեցան, քաղաքը աւերակ դարձաւ, իսկ բնակիչների մեծամասնութիւնը կոտորվեցաւ։ Շրջակայ գիւղերը այրված են։ Վերջին լուրը պարսիկների յաղթութեան մասին չէ հաստատվում։

«ԴԷԼԻ-ՆԻՒՍ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. Պօլսից մի Թղթակից հաղորդում է «Դէյլի-Նիւս» անգլիերէն լրագրին «Պարլամենտի անդամ միստր Բրայս և պօլսեցի հայեր» վերնագրով հետևեալը, որ համարեա Թէ բառ առ բառ Հայկակի ասածներն է հաստատում։

„Երբոր միստր Բրայս դուրս եկաւ Օդեսայից Կ. Պօլիս գնալու համար, այդ քաղաքի հայերը հեռագրեցին հայոց պատրիարքին Թէ միստր Բրայս կարճ ժամանակում կը հասնի Կ. Պօլիս, սակայն այդ հեռագիրը յանձնեցին միստր Բրայսի Թիւրքաց մայրաքաղաքը հասնելուց երկու ժամ յետոյ։ Ոստի զարմանք չը կայ կասկածելու որ Ռ. Դուգը աշխատել է խանգարել մի ցոյց, որ պիտի տեղի ունենար 'ի պատիւ պարլամենտի ազատամիտ կուսակցութեան մի անդամի։ Բայց այնուամենայնիւ հայերը դարձեալ հնարք գտան այնպիսի մի ցոյց ցոյացնելու, որը խափանեց միստր Բրայս գոհանալով նրանց բարի դիտաւորութեանց մասին։ Հայ հասարակութեան առաջնորդող անդամները այցելեցին նրան Թերապիայում, և այլ և այլ պատգամաւորութիւններ ներկայացան նրան անգլիերէն և հայերէն լեզուով խօսած ճառերով։ Նա ներկայ էր հայոց ազգային ժողովի մի նիստին Գալաթայում, և նիստից յետոյ անդամները սպասում էին նրան դրսումը և նրան յայտնեցին հայոց ազգի շնորհակալութիւնը դէպի Անգլիայի ազատամիտ կուսակցութիւնը։ Միստր Բրայս այցելեց նաև հայոց եկեղեցին և դպրոցը Գալաթայում, նոյնպէս Քաղկեդոնի ուսումնարանը, և ցոյց տուեց իր գոհունակութիւնը Հայերի դաստիարակութեան գործում արած առաջադիմութեան մասին։ Նրան հիւրընկալեցին մի շքեղ խնճոյքի մէջ, ուր ներկայ էր Կ. Պօլսի հայ հասարակութեան ընտիր մասը։ Այնտեղ ներկայ գտնվող տիկնանցից շատերը խօսում էին անգլիերէն։ Միստր Բրայս պատասխանելով այն եռանդուն ճառերին, որ արտասանվում էին մեծապէս համակրելով Անգլիայի կառավարութեանը և ազգին, ասաց Թէ ինքը և իր բարեկամները երբէք չեն ձգի հայոց խնդիրը, մինչև որ Թիւրքաց հայերին արդարութիւն լինի։“

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 հոկտեմբերի։ „Правит. Вѣстн.“ լրագրի մէջ երէկ և այսօր տպված է ութ գլուխ մեղադրական ակտից քաղաքական այն գործի, որի քննութիւնը սկսվեցաւ Ս. Պետերբուրգի զինուորական դատարանի մէջ հոկտեմբերի 25-ին։ Այդ գործի հետ կապված է վերջին ժամանակների ամենածանր յանցանքների մեծ քանակութիւնը, որի մեծամասնութիւնը յայտնել է իշխան Կրապոտկինին սպանող՝ այժմ վախճանված հրէայ Գօլդենբերգ։ Ձմեռային պալատը ճայթեցնողը Վեատկեան նահանգի գիւղացի Ստեփան Խալտուրինն է եղել, որը մտել էր պալատը կեղծ անցագրով գիւղացի Բատիշկովի անունով։ Այդ յանցանքին մասնակից է Կվեատկովսկի։ Այսօր արդէն երրորդ օրն է, ինչ գործը քննվում է։ „Берегъ“ լրագրին հեռագրում են, որ Իշխան Գորչակով մահամերձ հիւանդ է։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 26 հոկտեմբերի։ Թիւրքաց զինուորական նաւատորմը ուղևորվեցաւ Կրիտ կղզին։

ՖԵՐՐՕԼ, 26 հոկտեմբերի։ „Լիվադիա“ նաւը կը մնայ Ֆերրօլի մէջ մինչև նոյեմբերի վերջը։ „Times“ լրագիրը հաղորդում է, որ „Լիվադիա“ նաւի մէջ մեծ քանակութեամբ ջուր է մտնում, որ ջրհանները անկարող են ջուր դուրս անել։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ